

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Ewa Ogrodzka-Mazur, Anna Szafrńska-Gajdzica, Barbara Grabowska, Łukasz Kwadrans: „Education of children and youth in culturally diverse environments: experiences – problems – prospects”. Munich 2016, Lincom Academic Publishers, pp. 182 [recenzja]

Author: Aniela Różańska

Citation style: Różańska Aniela. (2017). Ewa Ogrodzka-Mazur, Anna Szafrńska-Gajdzica, Barbara Grabowska, Łukasz Kwadrans: „Education of children and youth in culturally diverse environments: experiences – problems – prospects”. Munich 2016, Lincom Academic Publishers, pp. 182 [recenzja]. "Edukacja Międzykulturowa " (2017), nr 7, s. 320-323.
DOI: 10.15804/em.2017.02.22

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

**Ewa Ogrodzka-Mazur, Anna Szafrńska-Gajdzica, Barbara Grabowska,
Łukasz Kwadrans: *Education of children and youth in culturally diverse
environments: experiences – problems – prospects*
Munich 2016, Lincom Academic Publishers, pp. 182**

Praca autorstwa Ewy Ogrodzkiej-Mazur, Barbary Grabowskiej, Anny Szafrńskiej-Gajdzicy i Łukasza Kwadransa pt. *Education of Children and Youth in Culturally Diverse Environments. Experience – Problems – Prospects* stanowi drugi tom z serii *Interculturalism and Intercultural Education* wydawanej w Monachium przez LINCOM Academic Publishers. W publikacji, na podstawie wyników badań prowadzonych w ramach europejskiego projektu badawczego IRNet, zaprezentowano autorskie ujęcie problematyki rzeczywistości edukacyjnej dzieci i młodzieży w środowiskach zróżnicowanym kulturowo. Autorzy w jasny i przejrzysty sposób wskazują na potrzebę edukacji międzykulturowej, w sposób szczególnie traktując aktualne problemy edukacji dzieci i młodzieży, ukazując je w społeczno-kulturowym kontekście. Jak słusznie zauważają we wstępie książki, „Polska nie należy do państw, w których wypracowane modele działań międzykulturowych są powszechnie realizowane”, co bywa tłumaczone nikiłą potrzebą z uwagi na niewielkie zróżnicowanie kulturowe kraju. Jednak potężne migracje ludności wywołują nasilenie się zjawiska zróżnicowania kulturowego również u nas. Otwarcie granic – coraz większa mobilność Polaków, możliwość obcowania z ludźmi reprezentującymi odmienne kultury – wskazuje na konieczność podejmowania w szkołach nowych zagadnień. Szkoła może być miejscem uczenia się otwartości, tolerancji, umiejętności poruszania się w świecie przenikających się kultur bądź miejscem nabywania stereotypów, doświadczania odrzucenia, uczenia się zachowań piętnujących Innych – sytuacja zależy od (nie)przyjęcia odpowiednich rozwiązań edukacyjnych i wychowawczych.

Publikacja składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym rozdziale pt. *School in borderlands – a laboratory for acquiring intercultural competences or/and stereotypes?* stanowiącym niezbędne do dalszych rozważań tło i podstawę teoretyczną, Anna Szafrńska-Gajdzica zwraca uwagę na problematykę szkoły w przestrzeni wielokulturowej oraz działania edukacyjne nauczycieli w środowiskach zróżnicowanych kulturowo. Pytania sformułowane przez nią: Czy szkoły te są laboratorium budowania kompetencji międzykulturowych, czy/i nabywania stereotypów? Jaki jest obraz szkoły prezentowany przez uczniów (również w perspektywie pokoleniowej)? Jaki obraz szkoły mają aktualni uczniowie ze szkół średnich żyjący na pograniczu kulturowym i na ile jest podobny/różny od obrazu szkoły ich rówieśników sprzed

25 lat? – są istotne z punktu widzenia współczesnych przemian społeczno-kulturowych oraz wynikających z nich nowych potrzeb edukacyjnych. Na uwagę zasługuje metodologiczne osadzenie rozważań autorki w teorii – odwołanie się do Jerome’a S. Brunera koncepcji szkoły jako kultury uczącej się oraz tezy o kulturze jako podstawowej orientacji współczesnej edukacji. Ostateczną konkluzją autorki, sformułowaną na podstawie wniosków z badań, jest wskazanie na potrzebę realizacji w szkołach edukacji międzykulturowej, sprzyjającej tworzeniu wielowymiarowego poczucia tożsamości dzieci i młodzieży oraz wzmocnieniu szans na radzenie sobie przez młode pokolenie ze światem, zarówno w szkole, jak i poza nią.

Rozdział drugi pt. *The specificity of educating young learners in the culturally diversified environment* wyszedł spod pióra Ewy Ogrodzkiej-Mazur, znawczyni problematyki wczesnoszkolnej pedagogiki międzykulturowej. Przedmiotem refleksji naukowej autorki są kategorie kulturowe i poznawcze, które można włączyć w zakres rozważań o kształtowaniu tożsamości pedagogiki wczesnoszkolnej oraz nowej jakości kształcenia zintegrowanego w niższych klasach szkoły podstawowej. Prezentuje zarys autorskiej koncepcji strategii wychowania międzykulturowego w edukacji wczesnoszkolnej. Wyróżnione płaszczyzny integracji: aksjopedagogiczna, kulturowa oraz metodyczno-organizacyjna uwzględniają trzy podstawowe warstwy określonych w ich obrębie strategii: teleologiczną, treściową oraz prakseologiczną (działaniową), umożliwiając zarazem konstruowanie sytuacji wychowawczych. W tych sytuacjach, podkreśla autorka, istotną rolę odgrywa nauczyciel, który musi być zdolny do budowania relacji z wychowankami, relacji warunkujących niezbędne doświadczenia uczniów oraz kształtowanie umiejętności komunikacji i kompetencji międzykulturowych. Budowanie relacji między ludźmi jest podstawą dyskursu międzykulturowego, którego głównym założeniem jest odejście od dwubiegowości, od opozycji Ja/Obcy czy My/Oni, na rzecz wielobiegowości wyznaczonej wartościowymi kontaktami i relacjami między jednostkami i grupami. Rozdział zawiera syntetyczne opracowanie tematyki tytułowej, która w takiej formie, co warto podkreślić, poruszana jest dość rzadko. Szczególnie istotne są końcowe konstatacje Ogrodzkiej-Mazur, w których podkreśla, że należy więcej uwagi poświęcić praktyce międzykulturowej, zwłaszcza postuluje konieczność zmiany kształcenia i doksztalcania nauczycieli, gdyż osoby kształcące dzieci i młodzież powinny wykazywać się kompetencją międzykulturową.

Przedmiotem zainteresowania Barbary Grabowskiej w rozdziale pt. *School education for national minorities in Poland and selected neighbouring countries* jest funkcjonowanie szkolnictwa narodowościowego w Polsce oraz w krajach sąsiadujących – Białorusi, Republice Czeskiej i Ukrainie. Autorka przeprowadza tutaj analizę porównawczą w kontekście przemian społeczno-politycznych, które zaszły w ostatnich dziesięcioleciach zarówno w tych krajach, jak i w całej Europie. W przywołanych państwach mieszka polska mniejszość narodowa, a w Polsce żyją mniej-

szości narodowe, których ojczyzny zagraniczne są naszymi sąsiadami. W sposób szczególny odnosi się autorka do prawnych aspektów funkcjonowania mniejszości narodowych, w tym ochrony praw jej członków w zakresie oświaty. Podkreśla, że czynnikiem różnicującym kwestie regulacji praw i ich przestrzegania – na poziomie poszczególnych krajów europejskich – jest system polityczny państw oraz praktyczne aspekty przestrzegania prawa, zwłaszcza w dziedzinie praw i wolności człowieka oraz wzajemnych odniesień grup narodowościowych wobec siebie. Autorka zwraca także uwagę na to, że szkoła mniejszościowa ma do spełnienia zadania i funkcje wyznaczone przez grupę mniejszościową, zadania oczekiwane przez społeczeństwo większościowe, a ponadto powinna być miejscem wzajemnego spotkania i dialogu kultur, miejscem kształtowania świadomości międzykulturowej, oznaczającej zdolność do dostrzegania i akceptowania wartości charakterystycznych dla innych kultur i społeczeństw. Cenna jest końcowa uwaga autorki, przywołująca konieczność prowadzenia edukacji międzykulturowej zarówno wśród członków grup mniejszościowych, jak i większościowych.

Publikację zamyka opracowanie Łukasza Kwadransa pt. *A culturally different learner or a learner with special educational needs?* Autor nakreślił w nim najważniejsze doświadczenia, problemy i perspektywy działalności edukacyjnej z dzieckiem odmiennym kulturowo i jego rodziną – jak w szkole, tak i poza nią. Poprzez odwołanie się do konkretnych problemów codziennego życia uczniów wskazał na specyfikę sytuacji edukacyjnej dzieci odmiennych kulturowo w Polsce i Europie, wynikającą z odmienności ich kultury, tradycji, norm zachowania i stylu życia. Przedstawił też wybrane problemy nauczycieli-wychowawców i wysunął ich możliwe praktyczne rozwiązania, podkreślając potrzebę wsparcia nauczyciela poprzez instytucję asystenta kulturowego i system edukacyjny. Rozdział ten zawiera również informacje dotyczące dostosowania wymagań szkolnych do możliwości uczniów odmiennych kulturowo, które są osobami dwukulturowymi i dwujęzycznymi i powinny być traktowane jako dzieci ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi. Reasumując, rozdział ten, podobnie jak poprzednie, dostarcza nie tylko wielu cennych informacji, ale też konkretnych propozycji zmian w obszarze praktyki edukacyjnej. Zwłaszcza cenne, bo wynikające z doświadczenia zawodowego autora, są wskazówki dla nauczycieli/wychowawców pracujących z uczniami odmiennymi kulturowo.

Sądzę, że prezentowana publikacja w istotny sposób poszerza sposób widzenia i rozumienia współczesnej rzeczywistości edukacyjnej w środowisku zróżnicowanym kulturowo, zarówno w warstwie rozważań teoretycznych, dotyczących m.in. szkoły w przestrzeni międzykulturowej, mniejszości narodowych, dzieci odmiennych kulturowo, kształtowania tożsamości kulturowej, nabywania i rozwijania kompetencji międzykulturowych, jak i – co równie, a może bardziej ważne – w warstwie konkretnych rozwiązań i propozycji praktyki edukacyjnej. Badacze starają się nie tylko opisać zastaną sytuację, ale również analizują problemy i formułują propozycje zmian,

co stanowi istotny atut opracowania. O ponadprzeciętnych walorach recenzowanej książki stanowią głównie: aktualność i ranga podjętej problematyki, skład zespołu autorskiego, tworzony przez osoby doświadczone wieloletnią aktywnością badawczą w obszarze edukacji międzykulturowej, poziom naukowy zaprezentowanych rozdziałów oraz spójność i zwartość publikacji. Uznanie budzi zarówno logiczna sekwencja rozważań, jak i interesująca i istotna treść poszczególnych tekstów. Jednym z atutów recenzowanej książki jest również charakter badań polegający na analizie porównawczej doświadczeń różnych krajów.

Z pełnym przekonaniem można pracę zarekomendować polskim i zagranicznym czytelnikom zainteresowanym przedstawioną problematyką. Należy docenić fakt, że trafiła na zagraniczny rynek wydawniczy, gdzie z pewnością wzbudzi zainteresowanie zarówno pedagogów, jak i przedstawicieli innych nauk społecznych i humanistycznych oraz szerokiego grona praktyków, pracowników edukacji i oświaty.

Aniela Różańska